

Дмитро Сирота,

доцент кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

ORCID: 0000-0002-9940-3541

Вікторія Локтіонова,

доцент кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

ORCID: 0000-0001-6752-9804

Анастасія Уманська,

студентка магістратури

Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

ORCID: 0000-0002-6166-5802

<https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-41-11>

УДК 346.51+347.1+347.672

Правова характеристика можливості спадкування криптовалюти

Постановка проблеми. Сучасний та інформаційних технологій породжують низку альтернатив стосовно процесів, розвиток штучного інтелекту готівки – ІТ-продукти. Великого

поширення набувають електронні гаманці та шифровані гроші, такі як PayPal, Qiwi, Skrill, WebMoney, PayCash, Payoneer (міжнародні) та iPay.ua, LiqPay, EasyPay, Простір (українські).

На нашу думку, вказаний список з часом буде нарощувати свої масштаби, адже використання платіжних систем має переваги (рис. 1).

Натепер в Україні та у світі загалом найвпливовішою криптовалютою є Bitcoin, який був видобутий Satoshi Nakamoto 3 січня 2009 року з Bitcoin's blockchain.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Розкриваючи тему статті, ми мали на меті всебічно розглянути можливості спадкування криптовалюти, визначити сучасний правовий стан та проблему правового регулювання в Україні; окреслити криптовалюту як майно в цивільному праві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням правової природи криптовалют свого часу займалися І. Трубін, М. Березіна, Д. Кочергін, Л. Красавіна, В. Скрипник, А. Ковальчук, С. Стеценко, О. Гончаренко, М. Богаченко, К. Некіт,

Н. Єпіфанова, А. Беліч, А. Мороз та багато інших. Думки цих науковців у дечому збігаються (важливість «узаконення» криптовалюти), а в дечому розходяться (криптовалюта – гроші, криптовалюта – майно, криптовалюта – повністю новий об'єкт цивільного права, криптовалюта – не гроші, адже вона не має відповідних ознак, криптовалюта – квазіречі, криптовалюта – електронні гроші).

Виклад основного матеріалу. Для того щоб з'ясувати правове положення криптовалюти, варто звернутися спочатку до доцільності її використання. Так, у п. 2 ст. 7 Закону України «Про Національний банк України» зазначено, що функцією Національного банку є монопольне здійснення емісії національної валюти України та організація готівкового грошового обігу [3].

На противагу вищезазначеному закону виступає криптовалюта зі своїми вільними можливостями, де емісія чи то обіг центральних монетарних органів (НБУ) не беруть участі. «Нова децентралізована електронна платіжна система, в якій всі транзакції здійснюються безпосередньо, без

Рис. 1. Переваги платіжних систем

Розроблено авторами на підставі даних з Garrick Hileman, Michael Rauchs. Global Cryptocurrency Benchmarking Study [1] та Global Impact, National Lawmaking. Axon Partners Report [2]

участі довіреної третьої сторони» – саме так у своїй статті говорить Satoshi Nakamoto [4].

Початкова позиція стосовно криптовалюти в Україні з'явилася майже через п'ять років (10.11.2014) після винайдення біткоїна, того часу НБУ зазначив, що розглядає його як грошовий сурогат (будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені з метою здійснення платежів у господарському обороті, крім валютних цінностей, – ст. 1 Закону України «Про Національний банк України» [3]), який не забезпечений реальною вартістю [5], хоч згодом і змінив свої погляди.

Згодом до Верховної Ради України було подано проект Закону «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні», де визначалося, що «криптовалюта – децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений у цифровому вигляді та функціонує як засіб обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку. Криптовалюта для цілей правового регулювання вважається фінансовим активом» [6].

Перш ніж розглянути можливість переходу криптовалютних цінностей у спадщину, потрібно визначити його правове положення, адже відповідно до ст. 1218 Цивільного кодексу України «до складу спадщини входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті» [7].

Якщо говорити про спадкування за заповітом, то питань деякою мірою виникає менше, ніж у разі спадкування за законом, тому що під час складання самого заповіту спадкодавець має право вказати спадкоємця його криптовалюти та залишити йому ключі входу.

Такий вид спадкування є традиційним – здійснюється відповідно до механізму, закріпленого в законодавстві України. Щоправда, він є небезпечним та може призвести до втрати коштів через інформованість інших осіб. Як відомо, володіння криптовалютою має анонімний характер, а зазначення всіх ключів входу до криптовалютного гаманця його нівелює. Тому для запобігання нівеляції пропонується у самому заповіті вказувати лише публічний ключ.

Вирішенням цього питання також може стати секретний заповіт, який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом [7].

Спадкування за законом є дещо складнішою процедурою. Спадкоємці не можуть отримати криптовалюту без ключів входу, адже вона не має правового положення в нашому законодавстві.

Нам імпонує думка Р. Туркіна, який зазначає, що криптовалюта є об'єктом майнового права [8]. У своїй статті ми дотримуємося саме цього погляду, адже вважаємо, що криптовалюта підпадає під усі ознаки.

Ознаки криптовалюти, які дозволяють її віднести до речі:

- стосовно неї виникають права та обов'язки;
- є подільною, можна поділити без втрати її цільового призначення;
- є рухомою річчю, адже її можна вільно переміщати з одного електронного гаманця на інший;
- є індивідуально визначеною річчю – має свій унікальний blockchain із зазначення часу та дати;
- є неспоживчою річчю, призначена для неодноразового використання, зберігає первісний вигляд;
- є складною річчю – система знаків, символів, математичних алгоритмів.

З огляду на те, що майном як особливим об'єктом вважається окрема річ, сукупність речей, а також права та

Рис. 2. Властивості криптовалют

Розроблено авторами на підставі праць Р. Туркіна [8] та С. Аліни [9]

обов'язки, майнові права визнаються речовими (ст. 190 ЦКУ) [7]. Можемо зробити висновок з огляду на вищесказане, що криптовалюта є майном.

Так Р. Туркін та С. Аліна виділяють властивості криптовалют, які мають зумовлювати правовий режим їх спадкування (рис. 2).

Розглядаючи цю тему, не варто забувати міжнародний досвід, за яким спадкування криптовалюти прописується в законах та нормативно-правових актах, прикладом можна навести Китай, де 1 січня 2021 року набув чинності новий цивільний кодекс, де говориться, що спадщина – приватна та законна власність, якою володів померлий. А оскільки в цій країні криптовалюта визнається приватною власністю, то вона потрапляє під дію закону про спадок [10]. Також на законодавчому рівні у деяких країнах зазначається правовий статус криптовалюти.

Сучасний світ зробив крок до нового життя, де в центрі перебуває інформація та економіка, яка ґрунтується на ній. Розпочався перехід до цифрової економіки – виробництва та продажу, а також постачання продуктів через Інтернет та комп'ютерні технології.

Натепер ніщо не має такого надійного захисту, як криптовалюта, де криптографічні коди дозволяють в обхід поглядів Національного банку

функціонувати належним чином. Відсутність адміністратора процесу майнінга є ключовою особливістю криптовалют.

Прийняття Закону України «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» дало би змогу покращити фінансові питання країни, оподаткувавши майнерів та їхній дохід. Дотаційний Пенсійний фонд на круглу суму зміг би поповнити свої рахунки.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Підбиваючи підсумок вищезазначеному, варто зробити такі висновки:

- переваги криптовалют для власника виступають перепоною у разі спадкування (неможливість встановити власника криптогаманця);

- нові норми цивільного законодавства повинні розроблятися разом з ІТ-знавцями та представниками криптовалютної спільноти;

- криптовалюта має економічну цінність та зачіпає фінансовий інтерес;

- можливе застосування речових прав відповідно до аналогії, як результат – розгляд криптовалюти у світлі майна (подібно до електроенергії, яку розглядають як річ).

Криптовалюта – якісно новий об'єкт, який функціонує за допомогою технології Блокчейн, що забезпечує децентралізацію.

Список використаних джерел

1. Garrick Hileman, Michael Rauchs. Global Cryptocurrency Benchmarking Study. Cambridge Centre for Alternative Finance. 2017. URL: https://www.jbs.cam.ac.uk/fileadmin/user_upload/research/centres/alternative-finance/downloads/2017-global-cryptocurrency-benchmarking-study.pdf (дата звернення: 23.02.2021).
2. Bitcoin Regulation: Global Impact, National Lawmaking. Axon Partners Report. URL: http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/10/bitcoin_regulation_en.pdf (дата звернення: 20.02.2021).
3. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 року, № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/679-14>.
4. Nakamoto S. Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. 2008. URL: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (дата звернення: 22.02.2021).
5. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin. / Національний банк України: офіційне Інтернет-представництво. 2014. URL: <https://bank.gov.ua>.
6. Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні : проект Закону від 10.10.2017 року, № 2679-VIII. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710.
7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 року. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>.
8. Туркин Р.Э. Наследование криптовалют в свете их особых свойств. *Юридическая неделя на Урале* : материалы IX Международного форума (02–07 октября 2017 года) / сост. Л.Н. Берг. Екатеринбург : Издательский дом Уральского государственного юридического университета, 2017. С. 46–49.
9. Аліні С. Спадкування криптовалют, токенів та інших цифрових активів. *Юридичний вісник*, 2019. № 1. С. 191–195.
10. Цивільний кодекс Китайської Народної Республіки від 28.05.2020 року. URL: https://chinalaw.center/civil_law/china_civil_code_2020_russian/.

Сирота Д. І., Локтіонова В. В., Уманська А. О. Правова характеристика можливості спадкування криптовалюти

Стаття присвячена дослідженню правової природи криптовалюти в розрізі фінансового та цивільного права. Розкриваючи тему статті, ми мали на меті всебічно розглянути можливості спадкування криптовалюти, визначити сучасний правовий стан та проблему правового регулювання в Україні; окреслити криптовалюту як майно у цивільному праві.

Сама ж одиниця криптовалюти є нічим іншим, як алгоритмом – сукупністю букв та цифр. Вона складається із сукупності символів та може задовольнити майнові інтереси.

У процесі написання статті охарактеризовано переваги платіжних систем, виділено ознаки криптовалюти, які дозволяють її віднести до речі, описані властивості криптовалюти загалом. Зазначено можливість віднесення криптовалюти до майна. Досліджено можливість спадкування за законом та за заповітом, визначено його можливі плюси та мінуси.

Говорячи про спадкування за заповітом, то питань деякою мірою виникає менше, ніж у разі спадкування за законом. Пояснюється це тим, що під час складання самого заповіту спадкодавець має право вказати спадкоємця його криптовалюти та залишити йому ключі входу.

Визначено, що секретний заповіт допоможе запобігти нівеляції електронного гаманця через обізнаність інших осіб.

Натепер ніщо не має такого надійного захисту, як криптовалюта, де криптографічні коди дозволяють в обхід поглядів Національного банку функціонувати належним чином. Відсутність адміністратора процесу майнінга є ключовою особливістю криптовалют.

На основі проведеного дослідження зроблено висновок, що криптовалюта не узаконена в українському законодавстві. Її характеристику можна здійснювати на засадах цивільного і фінансового права, а також деяких законів, що регулюють право власності. Зазначена важливість прийняття відповідного законодавства, щоб уникнути прогалин та неправильного тлумачення інших норм.

Криптосвіт сьогодення має, зокрема, українське коріння: незважаючи на відсутність криптовалюти *de jure*, вона присутня в Україні *de facto*.

Сучасний світ зробив крок до нового життя, де в центрі перебуває інформація та економіка, яка ґрунтується на ній. Розпочався перехід до цифрової економіки – виробництва та продажу, а також постачання продуктів через Інтернет та комп'ютерні технології.

Зроблено висновок, що спадкування криптовалют можливе навіть у сучасному чинному законодавстві, але з купою обмежень та незручностей як для спадкодавця, так і для спадкоємця.

Ключові слова: криптовалюта, блокчейн, спадщина, річ, фінанси, власність.

Сирота Д. И., Локтионова В. В., Уманская А. А. Правовая характеристика возможности наследования криптовалюты

Статья посвящена исследованию правовой природы криптовалюты в разрезе финансового и гражданского права. Раскрывая тему статьи, мы преследовали цель – всесторонне рассмотреть возможности наследования криптовалюты, определить современное правовое положение и проблему правового регулирования в Украине; обозначить криптовалюту как имущество в гражданском праве.

Сама же единица криптовалюты является ничем иным, как алгоритмом – совокупностью букв и цифр. Она состоит из совокупности символов и может удовлетворить имущественные интересы.

При написании статьи охарактеризованы преимущества платежных систем, выделены признаки криптовалюты, которые позволяют ее отнести к имуществу, описаны свойства криптовалюты в целом. Указана возможность отнесения криптовалюты к имуществу. Исследована возможность наследования по закону и по завещанию, определены его возможные плюсы и минусы.

Говоря о наследовании по завещанию, то вопросов в некоторой степени возникает меньше, чем при наследовании по закону. Объясняется это тем, что при составлении самого завещания наследодатель вправе указать наследника его криптовалюты и оставить ему ключи входа.

Определено, что секретное завещание поможет предотвратить нивелирование электронного кошелька через осведомленность других лиц.

В настоящее время ничто не имеет такой надежной защиты, как криптовалюта, где криптографические коды позволяют в обход взглядов Национального банка функционировать должным образом. Отсутствие администратора процесса майнинга является ключевой особенностью криптовалюты.

На основе проведенного исследования сделан вывод, что криптовалюта не узаконена в украинском законодательстве. Ее характеристику возможно осуществлять на основе гражданского и финансового права, а также некоторых законов, регулирующих право собственности. Отмечена важность принятия соответствующего законодательства во избежание пробелов и неправильного толкования других норм.

Криптомир современности имеет, в частности, украинские корни: несмотря на отсутствие криптовалюты *de jure*, она присутствует в Украине *de facto*.

Современный мир сделал шаг к новой жизни, где в центре находится информация и экономика, основанная на ней. Начался переход к цифровой экономике – производства и продажи, а также поставки продуктов через Интернет и компьютерные технологии.

Сделан вывод, что наследование криптовалюты возможно даже при современном действующем законодательстве, но с кучей ограничений и неудобств как для наследодателя, так и для наследника.

Ключевые слова: криптовалюта, блокчейн, наследство, имущество, финансы, собственность.

Sirota D., Loktionova V., Umanska A. Legal characteristics of the possibility of inheriting cryptocurrency

The article is devoted to the study of the legal nature of cryptocurrency in terms of financial and civil law. Opening the topic of the article, we aimed to comprehensively consider the possibilities of inheriting cryptocurrency, to determine the current legal status and the problem of legal regulation in Ukraine; outline cryptocurrency as property in civil law.

The unit of cryptocurrency itself is nothing but an algorithm – a set of letters and numbers. It consists of a set of symbols and can satisfy property interests.

When writing the article, the advantages of payment systems are described, the features of cryptocurrency are highlighted, which allow to attribute it to the thing, the properties of cryptocurrency as a whole are described. The possibility of classifying cryptocurrency as property is indicated. The possibility of inheritance by law and by will has been studied, its possible pros and cons have been identified.

Speaking of inheritance by will, the issues to some extent arise less than inheritance by law. This is explained by the fact that when drawing up the will, the testator has the right to indicate the heir of his cryptocurrency and leave him the login keys.

It is determined that the secret will help prevent the leveling, due to the awareness of others, of the e-wallet.

At present, nothing has such reliable protection as cryptocurrency, where cryptographic codes allow to bypass the views of the National Bank to function properly. The absence of an administrator of the mining process is a key feature of cryptocurrencies.

Based on the study, it was concluded that cryptocurrency is not legalized in Ukrainian law. Its characterization can be carried out on the basis of civil and financial law, as well as some laws governing property rights. The importance of adopting relevant legislation to avoid gaps and misinterpretation of other norms is noted.

Today's crypto-world has Ukrainian roots in particular, despite the lack of de jure cryptocurrency, it is present in Ukraine de facto.

The modern world has taken a step towards a new life, where the information and the economy based on it are at the center. The transition to a digital economy – production and sales, as well as the supply of products via the Internet and computer technology – has begun.

It is concluded that the inheritance of cryptocurrencies is possible even under current legislation, but with a lot of restrictions and inconveniences for both the testator and the heir.

Key words: cryptocurrency, blockchain, heritage, thing, finance, property.